

Liikkuva moniammatillinen asunnottomuustyö: Yhteiset periaatteet – joustavat toimintamallit

Annalisa Sannino

Tampereen yliopisto, RESET- tutkijatiimi

Yrjö Engeström

Helsingin yliopisto

- Suomen asunnottomuustyö ainutlaatuisena yhteisöllisenä oppimisponnistuksena
- Lähtökohtana asiakkaan todellinen tilanne ja tarpeet
- Perustana etulinjan toimijoiden osaaminen ja sitoutuneisuus

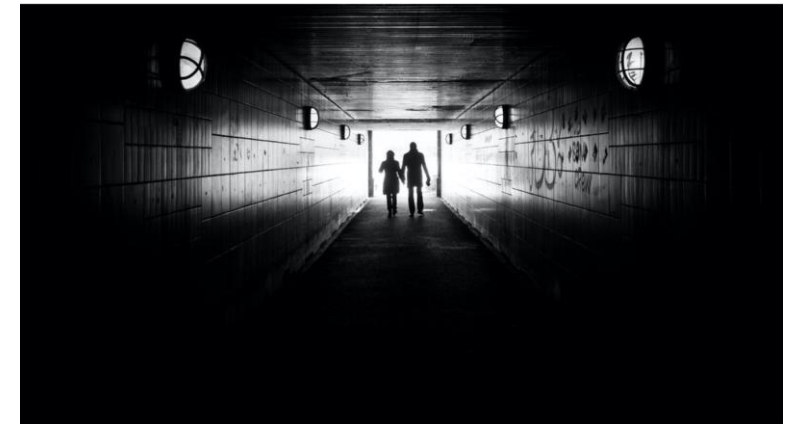
Liikkuvan moniammatillisen asunnottomuustyön yhteiskehittely käynnistyi

- Liikkuvan tuen Nopsajalka-tiimin idea 2019 Tampereen asunnottomuustyön Muutoslaboratoriossa
- Jyväskylä muokkasi idean omiin olosuhteisiinsa ja käynnisti Nopsajalka-tiimin 2020
- Tammikuussa 2023 tutkimusraportti Jyväskylän Nopsajalka-työstä

Sannino, A., Engeström, Y., Kärki, E. (2023). [*Moniammatillinen liikkuva tuki asunnottomuuden voittamiseksi: Tutkimus Jyväskylän Nopsajalka-työstä / Multiprofessional mobile support for overcoming homelessness: A study of Nopsajalka work in Jyväskylä*](#). Tampere: Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta.

Tutkimusraportti sosiaali- ja terveysministeriön sekä Jyväskylän kaupungin aikuissosiaalityön ja kuntouttavien palvelujen tukemasta yhteistyöhankkeesta

**Moniammatillinen liikkuva tuki asunnottomuuden voittamiseksi:
Tutkimus Jyväskylän Nopsajalka-työstä**

Annalisa Sannino
Yrjö Engeström
Emma Kärki

RESET, Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Tampereen yliopisto
2023

ISBN 978-952-03-2797-2 (painettu)
ISBN 978-952-03-2798-9 (verkkojulkaisu)

Ympäristöministeriön asettama selvitysmies Juha Kaakinen luovutti raporttinsa helmikuussa 2023

“Asunto ensin 2.0 -mallin kehittymisen kannalta erityisen lupaava on liikkuvan moniammatillisen tuen Nopsajalka-malli ...”

“Nopsajalan moniammatillinen tiimi on HF Pathways-mallin mukaiseen ACT-tiimiin verrattuna huomattavan kustannustehokas ja joustava malli varmistamaan asunnottoman palvelujen ja tuen saannin. Tiimin kokoonpano voi sinänsä vaihdella paikallisten tarpeiden mukaisesti. Tärkeintä on, että tiimissä on sekä sosiaali- että terveydenhuollon asiantuntemusta. On myös ajateltavissa, että vastaava moniammatillinen työryhmä rakentuu asumisneuvonnan ympärille.” (Kaakinen, 2023, s. 15 ja 18-19)

Työpajasarja hyvinvointialueiden liikkuvan moniammatillisen asunnottomuustyön toimintamalleista

- Y-säätiön Asunto ensin Verkostokehittäjät ja Tampereen yliopiston RESET-tutkijaryhmä käynnistivät työpajasarjan maaliskuussa 2023
- Lähtökohtana oli jatkaa STM:n asunnottomuuden vähentämishojelman liikkuvan tuen hankkeet
- Lisäksi mukana muita hyvinvointialueita, joilla on tämän tyyppisiä palveluja ja toimintamalleja
- Seitsemän työpajaa; mukana edustajia yhdeksältä hyvinvointialueelta
- Kartoitettiin eri alueilla käytössä olevat toimintamallit, vertailtiin niitä, määriteltiin yhteiset periaatteet ja suositukset

Työskentelyn kolme vaihetta

- 1. Osallistujat esittivät kuvaukset omista toimintamalleistaan
- 2. Eriteltiin toimintamallien välisiä yhtäläisyyksiä ja eroja; pääpaino toimintamallien juurruttamisessa hyvinvointialueiden rakenteisiin; osanottajat vastasivat kirjallisesti sarjaan kysymyksiä (loppuraportin liite 1)
- 3. Loppuraportin sisällöt: kirjalliset kuvaukset omista toimintamalleista, liikkuvan moniammatillisen asunnottomuustyön yhteiset periaatteet ja suositukset

Osallistava vaihtoehto ylhäältä tulevalle sääntöohjaukselle

- Työpajasarja ja sitä edeltäneet asunnottomuustyön Muutoslaboratoriot ovat esimerkkejä osallistavasta suunnittelusta ja keskustelelevasta demokratiasta (deliberative democracy)
- Lähtökohta on yhteiskunnallisen tarpeen tunnistaminen, siihen tuotettujen ratkaisujen ja käytännön kokemusten sanoittaminen, erilaisten ratkaisujen vertaileminen ja vaakasuuntainen vertaisoppiminen
- Tältä pohjalta voidaan tuottaa yhteiset periaatteet uuden toimintatavan pohjaksi antaen samalla tilaa alueellisten ja paikallisten olosuhteiden mukaiselle vaihtelulle

Liikkuvan moniammatillisen asunnottomuustyön toimintamalleja koskeva aineisto

Hyvinvointialue	Työpajaesitykset ja -keskustelut	Kirjalliset vastaukset kysymyksiin	Raporttia varten kirjoitetut kuvaukset
Satakunta	21.03.2023	Ks. liite 1	Ks. luku 2.5
Helsinki	21.03.2023	Ks. liite 1	Ks. luku 2.1
Keski-Suomi	20.04.2023	Ks. liite 1	Ks. luku 2.3
Vantaa-Kerava	20.04.2023	Ks. liite 1	Ks. luku 2.6
Pohjois-Pohjanmaa	03.05.2023	Ks. liite 1	
Pirkanmaa	03.05.2023	Ks. liite 1	Ks. luku 2.4
Pohjois-Karjala	10.05.2023	Ks. liite 1	
Kymenlaakso	10.05.2023	Ks. liite 1	Ks. luku 2.2
Pohjanmaa	08.06.2023		

Miten liikkuvan moniammatillisen asunnottomuustyön mallit sijoittuvat hyvinvointialueiden palvelurakenteisiin

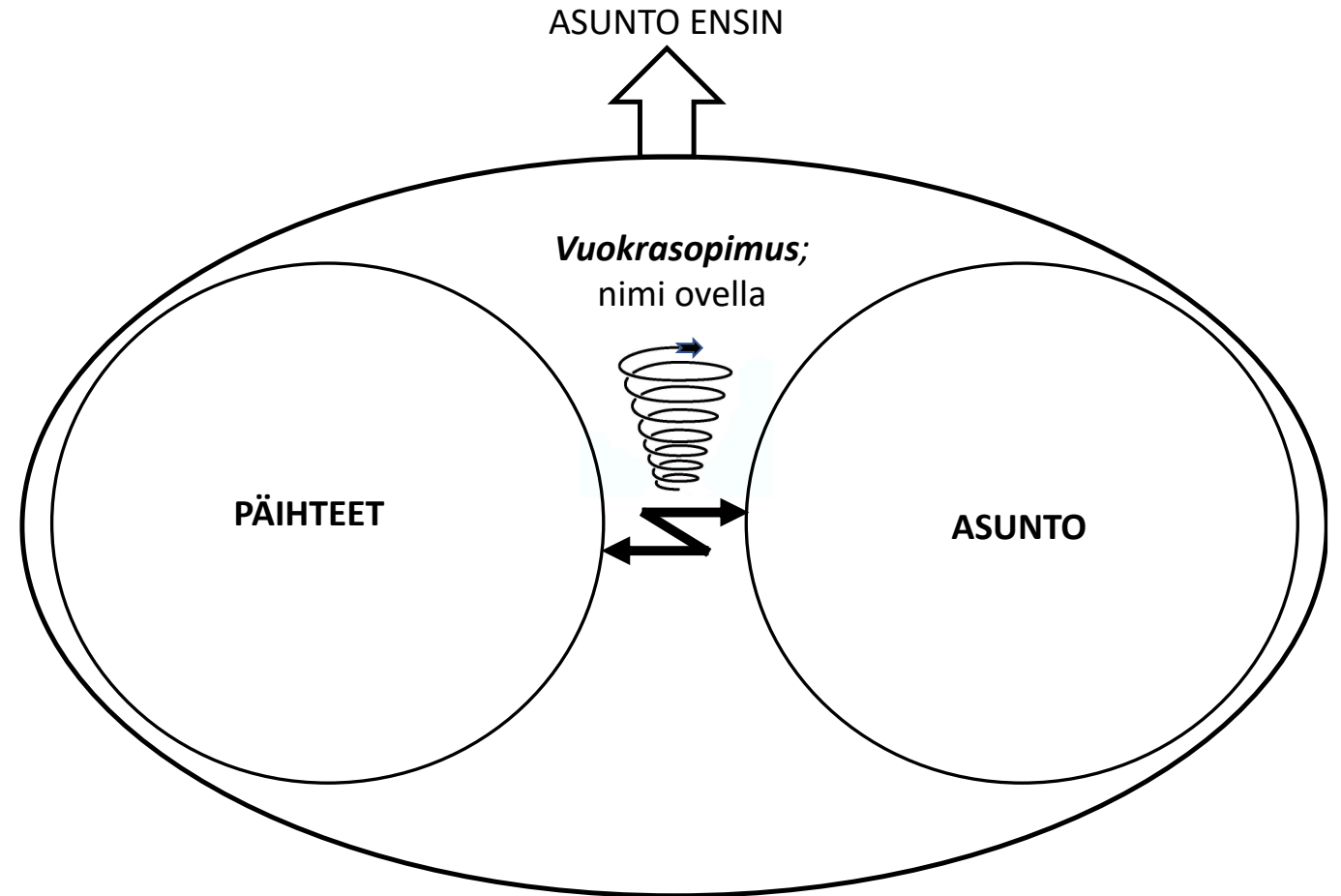
- Loppuraportti osoittaa, että liikkuva moniammatillinen asunnottomuustyö on eri muodoissaan juurtunut vahvasti suomalaiseen palvelujärjestelmään useilla paikkakunnilla ja siitä saadut tulokset ovat vakuuttavia
- Tällaisten palvelujen kysyntä kasvaa
- Hyvinvointialueet ovat vastuussa palvelujen tarjoamisesta laajoilla maantieteellisillä alueilla, mihin liikkuvat palvelut voivat tarjota kustannustehokkaan ratkaisun
- ***Suositus: Moniammatillinen liikkuva asunnottomuustyö ja sen tiimit vakiinnutetaan osaksi hyvinvointialueiden palvelujärjestelmiä***

Vaihtoehtoisista malleista yhteisiin periaatteisiin

- 1. Liikkuvaa moniammatillista asunnottomuustyötä tehdään nopeasti ja joustavasti asiakkaille sopivissa paikoissa, asiakkaita etsien, saattaen ja seuraten; *saattaen vaihtaminen* on työtavan tunnusomainen piirre
- 2. Liikkuvaa asunnottomuustyötä tehdään moniammatillisesti siten, että asiakkaita tuetaan paitsi asunnon saamisessa ja säilyttämisessä, myös terveyteen, päihteisiin ja muihin elämänhallinnan haasteisiin liittyen; eri ammattiryhmien kiinteä yhteistyö esimerkiksi yhteisissä tiimeissä - pelkät ammattiryhmien väliset konsultaatiot eivät välttämättä riitä
- 3. Liikkuvalla moniammatillisella asunnottomuustyöllä on kaksoistehtävä; sillä tuetaan haavoittuvassa asemassa olevia asiakkaita ja samalla eheytetään palvelujärjestelmää neuvotellen palvelujärjestelmän eri toimijoiden kanssa ja käyttäen mahdollisuuksien mukaan apuna yhteistyösopimuksia
- ***Suositus: Liikkuvan moniammatillisen asunnottomuustyön kriteerit kiteytetään em. kolmen periaatteen avulla***

Liikkuva moniammatillinen työ osana Asunto ensin 2.0-strategiaa

Asunto ensin on ratkaisu
päihteiden käytön ja asunnon
saamisen väliseen ristiriitaan,
jota vanha porrasmalli piti yllä

Miksi tarvitaan Asunto ensin 2.0

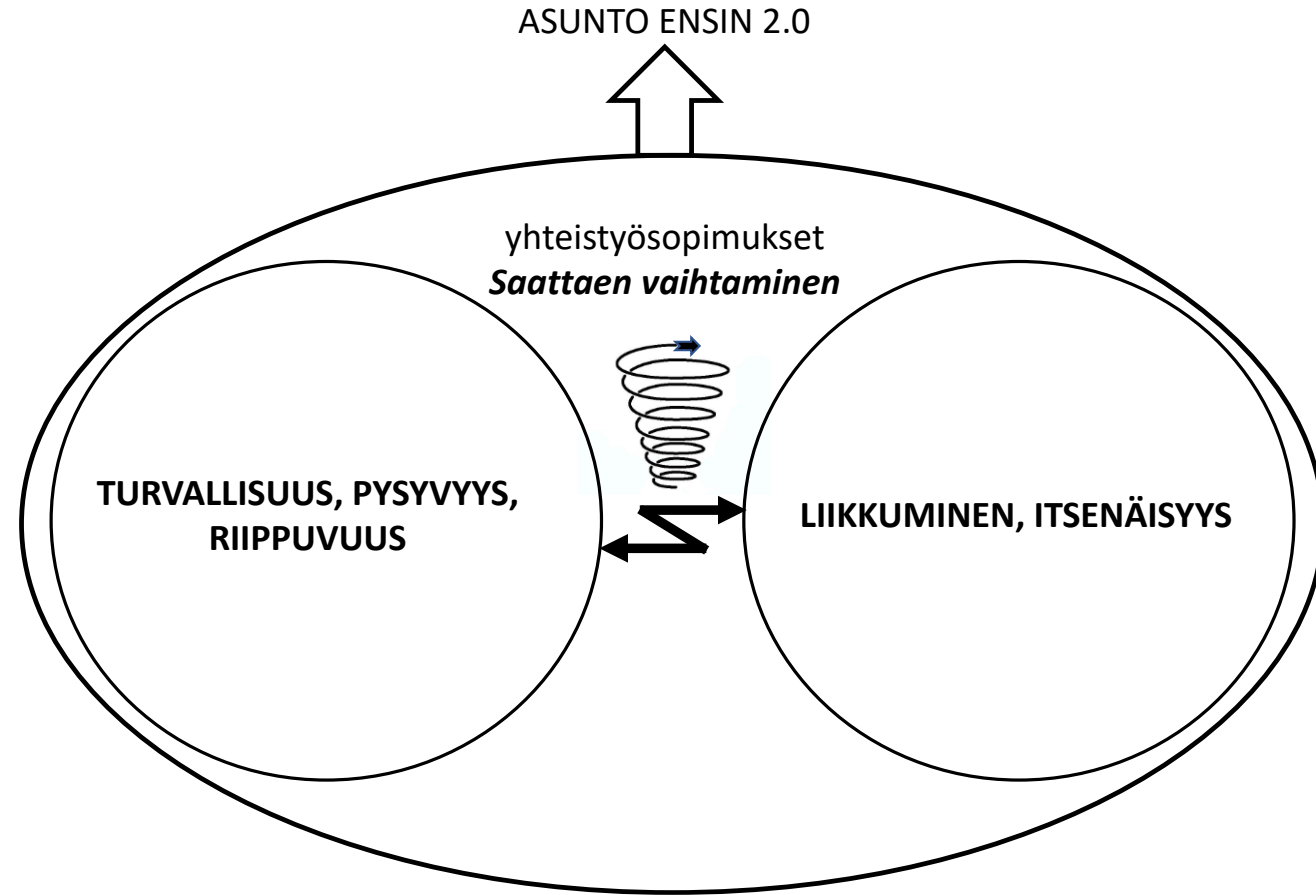
- Asunnottomuustyön asiakkaat liikkuvat tänä päivänä lisääntyvässä määrin erilaisten asumisratkaisujen ja erilaisten palvelujen välillä hakien apua erittäin moninaisiin tarpeisiinsa
- Vallitsevat, pysyvän tuetun asumisen mallit eivät riitä tämän uuden ristiriidan hallitsemiseen
- Kasvava määrä asiakkaita on vaarassa pudota pirstaleisten palvelujen välisiin aukkoihin

Saattaen vaihtaminen

Uudeksi ratkaisuksi ja tunnussanaksi nousee ”saattaen vaihtaminen” eli liikkuva moniammatillinen työ, jota tuetaan eri toimijoiden välisillä yhteistyösopimuksilla

Suomen Asunto Ensin 2.0-mallia muovataan ratkaisuna pysyvyyden ja liikkumisen väliseen ristiriitaan ”saattaen vaihtamisen” avulla

”Saattaen vaihtaminen” kuten sitä edeltänyt ”Nimi ovella” perustuu käytännön kehittelyyn ja kokeiluihin

Kaksinainen tehtävä

“Saattaen vaihtamiseen” perustuvalla työllä on kaksinainen tehtävä:

-yhtäältä jokaisen asiakkaan tukeminen niin, ettei tämä putoa palvelujen ulkopuolelle

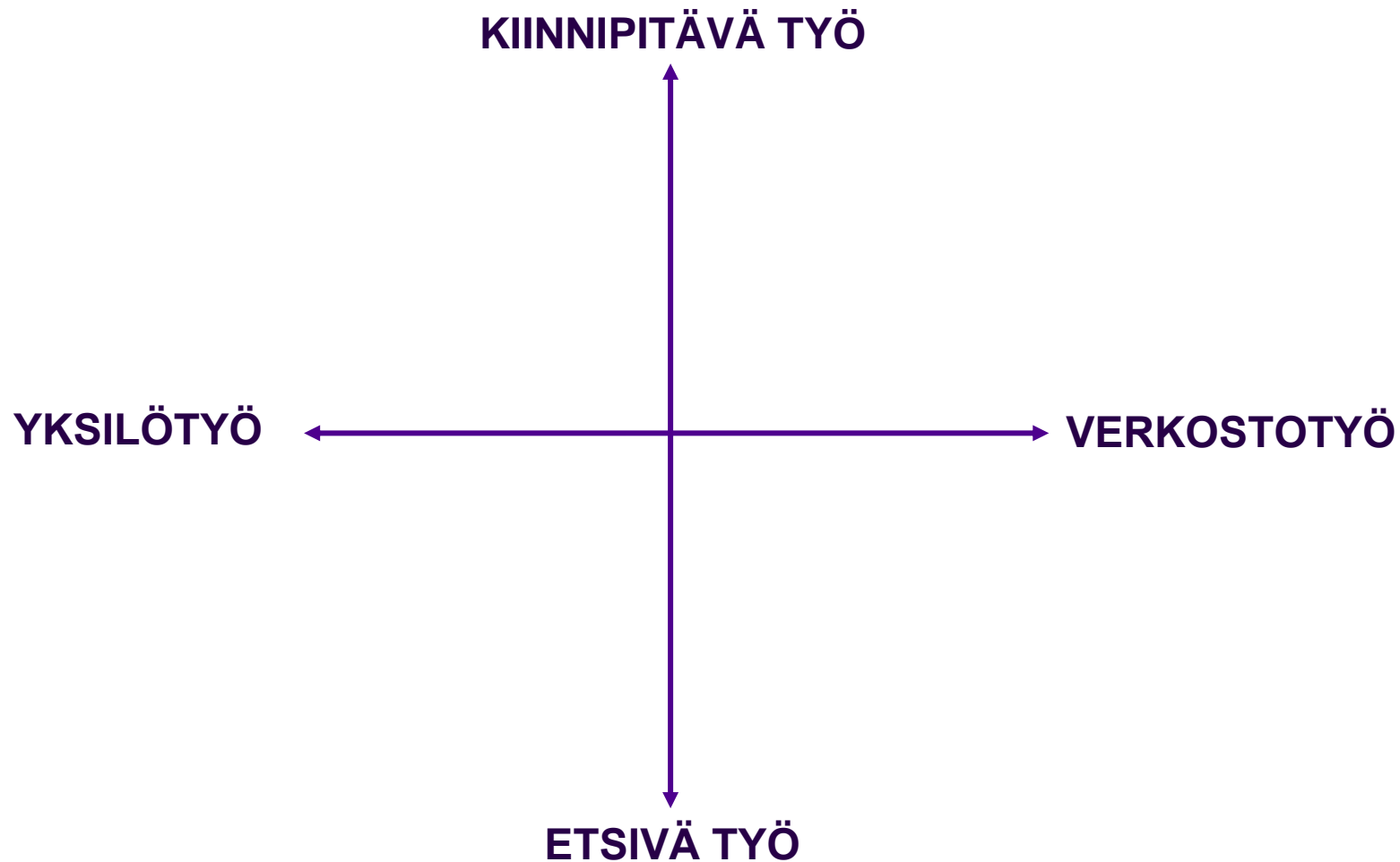
-toisaalta palvelujärjestelmän eheyttäminen eli aukkojen ja katkojen korjaaminen yhdessä eri toimijoiden kanssa

Suositus: Asunto ensin 2.0-strategiassa liikkuva moniammatillinen asunnottomuustyö otetaan yhdeksi peruspilariksi tähänastisten Asunto ensin periaatteiden rinnalle

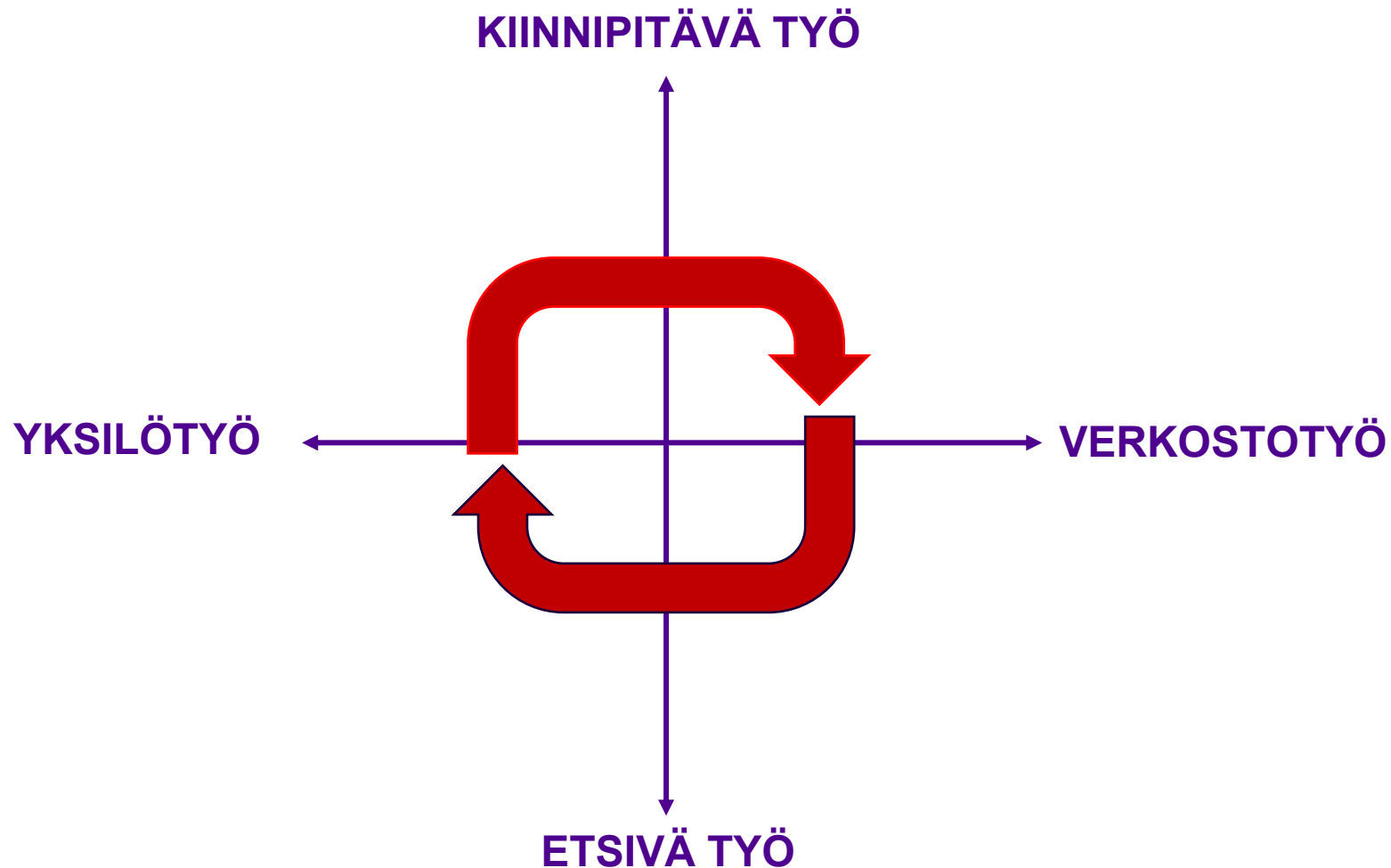
Liikkuva moniammatillinen asunnottomuustyö oppimishaasteena

- Osaamista on kehitetty ilman systemaattisesti järjestettyä koulutusta ja vertaisoppimista
- Siirtyminen toimistosta asiakkaiden omissa ympäristöissä tehtävään, nopealiikkeiseen ja asiakkaita saattavaan työskentelyyn on suuri muutos
- Samalla työntekijöiltä edellytetään palveluverkon eheyttämistä neuvottelemalla ja sopimalla yhteisistä menettelytavoista
- Kaikki tämä tehdään moniammatillisesti, yhdistämällä ainakin sosiaalityön, terveydenhuollon ja päihdetyön asiantuntemusta

NÄIDEN ULOTTUVUUKSIEN ÄÄRIPÄITÄ ON PERINTEISESTI PIDETTY VAIHTOEHTOINA

MONIAMMATILLISESSA LIIKKUVASSA TYÖSSÄ LIIKUTAAN KOKO AJAN NIIDEN VÄLILLÄ JA YHDISTETÄÄN NIITÄ

(Sannino, Engeström & Kärki, 2023)

- Tampereen yliopistossa valmistellaan liikkuvaan moniammatilliseen asunnottomuustyöhön keskittyvää kurssia, joka tarjotaan maanlaajuisesti työssä toimiville ammattilaisille ja opiskelijoille
- Tarvitaan myös työyhteisöjen sisäistä ja välistä vertaisoppimista, jossa voidaan soveltaa, arvioida ja jalostaa kurssimuotoisen koulutuksen tarjoamia käsitteitä
- Muutoslaboratorio-menetelmä on yksi mahdollinen tapa organisoida muutosta palvelevaa vertaisoppimista työyhteisöissä
- Verkostokehittäjät voi avustaa hyvinvointialueita ja oppilaitoksia tällaisten oppimismahdollisuuksien kehittämisessä
- ***Suositus: Oppilaitoksia kannustetaan organisoimaan liikkuvan moniammatillisen asunnottomuustyön koulutusta yhteistyössä hyvinvointialueiden ja alan johtavien ammattilaisten kanssa; hyvinvointialueita kannustetaan organisoimaan liikkuvaa moniammatillista asunnottomuustyötä tukevaa vertaisoppimista eli käytännön toimijoiden kokemusten vaihtoa ja yhteistä jalostamista***

Jatkohaasteet

- 1. Vaikuttavuus ja kustannustehokkuus:** tarvitaan useampia hyvinvointialueita kattava tutkimus, jossa toiminnan vaikutuksia ja kustannussäästöjä seurataan ja vertaillaan riittävän pitkällä aikavälillä ja riittävän suurella otannalla; tutkimuksen tulee tuottaa riittävän helppokäyttöiset mittavälineet vaikutusten ja kustannussäästöjen jatkuvaan seuraamiseen hyvinvointialueilla
- 2. Kolmannen sektorin merkitys:** järjestöt ovat itsenäisinä kumppaneina mukana liikkuvan moniammatillisen asunnottomuustyön kehittämisessä ja toteuttamisessa; oppimishaasteiden hallinta tarkoittaa, että järjestöjen ammattilaiset ja kokemusasiantuntijat kutsutaan tasavertaisina mukaan koulutukseen ja organisoituun vertaisoppimiseen
- 3. Liikkuvan moniammatillisen työn laajeneminen asunnottomuustyöstä muuhun sosiaali- ja terveydenhuoltoon:** asunnottomuustyön malleja vahvistetaan ja käytetään esimerkkeinä ja oppimisalustoina; erityisesti asunnottomuuden poistamiseen tarkoitettuja liikkuvan moniammatillisen työn malleja ja tiimejä sulautetaan laajempiin palveluihin vasta, kun on varmaa, että laajemmat palvelut pystyvät vastaamaan asunnottomuuden haasteisiin vähintään yhtä hyvin kuin erityisesti tähän tarkoitukseen kehitetyt toimintamallit